

משנה ח

כְּמָה הוּא שְׁעוּרוֹ של אוכל הנצרך לשיתופי מבואות, וכן לעירוב חצרות? **בְּזִמְן שְׁהֵן** - הדיירים **מְרַבֵּין** - שמונה עשר בני אדם ומעלה - **מִזֶּזֶן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת** לאדם בינוני, וזה מספיק **לְכֹלם**⁶⁶. **בְּזִמְן שְׁהֵן** - הדיירים **מְעַטִּין**, צריך שיעור **בְּגְרוּגְרַת** של אוכל **לְהוֹצֵאת שֶׁבֶת** - שהוא שיעור חיוב הוצאת אוכל מרשות לרשות בשבת **לְכֹל אֶחָד וְאֶחָד** מבני החצר או המבוי:

משנה ט

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: בְּמָה דְבָרִים אֲמֹרִים - במה נאמרו השיעורים הללו? **בְּתַחֲלֵת עֶרֹב** - כשמניחים את העירוב לראשונה, **אֲבָל בְּשִׁירֵי עֶרֹב** - בעירוב שנתמעט משיעורו לאחר כניסת השבת הראשונה, די אם נשאר ממנו **כֹּל שְׁהוּא** ואין צריך להוסיף עליו. **וְלֹא אָמְרוּ חֲכָמִים לְעֶרֶב בְּחֲצֹרוֹת** שכבר עשו בהם שיתופי מבואות, **אֶלָּא כִּדִּי שְׁלֹא לְשַׁבַּח אֶת הַתֵּינֻקוֹת** מדין עירובי חצרות, שהרי אינם מרגישים בשיתוף המבוי. ולכן גם הקלו ב"שירי עירוב", הואיל והשיתוף קיים:

משנה י

כֹּל מִינֵי אוֹכְלֵין מְעַרְבִין וּמְשַׁתְּפִין, חוּץ מִן הַמַּיִם וּמִן הַמְּלַח, דְּבָרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר⁶⁷. **רַבִּי**

ר' עובדיה מברטנורא

שכנגדה. אבל אם אין לו פתח אלא למבוי זה שנשתתפו בו תחלה אינו צריך להודיע, דזכין לאדם שלא בפניו ואין חבין לאדם אלא בפניו: ח מרובין. י"ח בני אדם ולמעלה: מזון שתי סעודות. הן י"ח גרוגרות: מועטין. פחות מי"ח: להוצאת שבת. שיעור של הוצאת שבת. כי המוציא אוכלים בשבת אינו חייב בפחות מכגורגרת: ט בשירי העירוב. שנתמעט משיעורו: ולא אמרו לערב בחצרות. אחר שנשתתפו במבוי, אלא שלא תשתכח תורת עירובי חצרות מתינוקות שאינן יודעין שנשתתפו במבוי, הלכך מקילינן ביה. ואע"ג דטעמא דמערבין עירובי חצרות לאחר שנשתתפו במבוי הוא כדי שלא תשתכח תורת עירוב מן התינוקות, מ"מ אין הלכה כרבי יוסי בשירי עירוב, דלא מקילינן ביה כולי האי: י בכל מערבין. עירובי תחומין, דאילו עירובי חצרות אין מערבין אלא בפת. ומיהו בכל מערבין דאמר ר' אליעזר הכא לאתויי עירובי חצרות שמערבין בפת פרוסה וא"צ ככר שלימה, ופליגי עליה רבי

ביאורים והרחבות

66. בגמרא (פ, ב) שואלין: כמה הוא מרובין? אמר רב יהודה אמר שמואל: שמונה עשרה בני אדם. ושואלין: שמונה עשרה ותו לא? אימא משמונה עשרה ואילך (כלומר, "מרובין" פירושו משמונה עשר בני אדם ואילך). ומאי שמונה עשרה דנקט (מדוע תפס שמואל דוקא את המספר שמונה עשרה)? אמר רב יצחק בריה דרב יהודה: לדידי מיפרשא לי מניה דאבא, כל שאילו מחלקו למזון שתי סעודות ביניהן, ואין מגעת (ממנו) גרוגרת לכל אחד ואחד, הן הן (הנקראים במשנה) "מרובין", וסגי (ודי) במזון שתי סעודות (לכולם, ואין צריך להחמיר ולערב בכגורגרת לכל אחד ואחד). ואגב אורחיה קא משמע לן (המשנה) דשתי סעודות הויין שמונה עשרה גרוגרות.
67. בגמרא (פא, א) שואלין, הרי שנינו לעיל (ג, א): "בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים והמלח", ומדוע כפלה המשנה דין זה? ותרצו בשם רבה בר בר חנה: לאפוקי מדרבי יהושע,

ר' עובדיה מברטנורא

יהושע ואמר דוקא ככר שלם הוא עירוב. והלכה כרבי יהושע: אין מערבין בה. וטעמא משום איבה שבאים בני החצר לידי מחלוקת לומר אני נתן שלימה והוא נתן פרוסה: **ככר באיסר** והוא שלם מערבין בו. ונתנין אותו בעירוב עם שאר ככרות של בני חצר, ובלבד שיהיה בין כולם כגרוגרת לכל אחד ואחד. ורמב"ם פירש דככר שלם כאיסר מערבין בו לבדו לכל בני החצר ואין צריך שיעור: **יא נתן אדם מעה לחנוני**. המוכר יין, ודר עמו במבוי: או לנחתום. המוכר ככרות ודר עמו בחצר שזכה לו בעירוב עם חבריו. אם יבואו בני מבוי לקנות ממך יין לשתוף, או בני חצר לקנות ככר לעירוב, שיהיה לי חלק בו: **לא זכו לו מעותיו**. שאין מעות קונות עד שימשוך. ואפילו עירב זה החנוני לכל האחרים וזכה גם לזה, אינו עירוב, שהרי לא נתכוין לזכות לו במתנת חנם כשאר המזכין

יהושע אומר: ככר שלם הוא עירוב אבל לא פרוסה, שלא יאמרו "אני נתן שלם ואתה פרוסה" ויבואו לידי איבה. **אפלו מאפה סאה** - מאפה העשוי מסאה של קמח **והיא פרוסה** שאינו שלם אלא פרוסה - **אין מערבין בה**. ואילו **ככר לחם קטן באסר** בגודל מטבע קטן של כסף, אבל **והוא שלם** - **מערבין בו**:⁶⁸

משנה יא

נתן אדם מעה - מטבע כסף קטן שערכו שישית דינר **לחנוני** שהוא מוכר יין ודר עמו במבוי, או **לנחתום** המוכר פת ודר עמו בחצר, **כדי שזכה לו חלק בעירוב** או בשיתוף, שאומר לו: אם יבואו בני מבוי לקנות ממך יין לשתוף, או בני חצר לקנות ככר לעירוב, תן להם גם עבורי שיהיה לי חלק בו. **דברי רבי אליעזר**:⁶⁹

וחכמים אומרים: בזה שהקדים ונתן מעה לחנוני או לנחתום **לא זכו לו מעותיו** שאין מעות קונות אלא עד שימשוך את החפץ, וכאן לא משך. **ומודים** חכמים **בשאר כל אדם** שאינו סוחר מזון, אם אחד

בעירוב אלא שיקנה במעה, והרי אינה קונה לו, דמעות אינן קונות ונמצא מערב לו במעותיו: ומודים בשאר כל אדם. בעל הבית שאמר לו חברו הילך מעה זו וזכה לי בעירוב והלך וזיכה לו, שקנה עירוב, דהואיל ואין בעל הבית רגיל למכור ככרות לא נתכוין זה אלא לעשותו שליח ונעשה

ביאורים והרחבות

דאמר (בהמשך המשנה) שלימה אין (שמערבין דוקא בפת שלמה) פרוסה לא, קמשמע לן "בכל" (שבא רבי אליעזר לחלוק ולומר שבכל פת מערבין, בין שלמה ובין פרוסה). כלומר, **החיידוש ממשנתנו**

שמערבין עירובי חצרות בכל פת שהיא, בין שלמה בין פרוסה.

68. **לדעת רש"י** ניתן לערב אפילו בככר קטן כאיסר, בתנאי שיקח ככרות הרבה שיהיה בין כולם כגרוגרת לכל אחד. אולם **לדעת הרמב"ם** אפשר לערב בכיכר הקטן כאיסר לכל בני החצר, ואין צריך שיעור כגרוגרת לכל אחד.

69. בגמרא (פא, ב) שואלין: מה טעמו של רבי אליעזר? הרי לא משך את האוכל, ומעות אינן קונות מטלטלין ללא משיכה? והשיבו: עשאו רבי אליעזר כארבעה פרקים בשנה. פירוש: בארבעה זמנים בשנה (ערב יום טוב של פסח, ערב שבועות, ערב ראש השנה, וערב שמיני עצרת) העמידו חכמים דבריהם על דין תורה, שמעות קונות מטלטלין אף ללא משיכה (ראה חולין ה,

ר' עובדיה מברטנורא
כאומר לו ערב לי: שאין
מערבין לאדם. כשמערבין לו
משלו אלא מדעתו. הלכך גבי
חנוני כי אמר לו זכה לי לא
נתכוין אלא לקנות ממנו ולא
סמך עליו שיעשה שלוחו
ומעות אינן קונות, ולא סמכא
דעתיה, נמצא מערב לו שלא
מדעתו: עירובי תחומין. חוב
הוא שמפסיד לצד האחר
ושמא אין נוח לו. והלכה כר'
יהודה: ח א כיצד. לכל מי
שילך לבית האבל וכו'. דמילי
דמצוה נינהו, וקיי"ל אין מערבין
עירובי תחומין אלא לדבר
מצוה: וכל מי שקבל עליו.
לסמוך על עירוב זה מותר:
ומשחשיכה אסור. והני מילי
כשלא הודיעוהו מבעוד יום,
אבל הודיעוהו מבעוד יום
אפילו לא קיבל עליו לסמוך על
עירוב זה בודאי אלא
משחשיכה, מותר:

מבני המבוי או החצר נתן לו מעות כדי שיקנה עבורו,
שָׁזְכוּ לוֹ מְעוֹתָיו שהתכוון לעשותו שליח לערב
בשבילו במזון שיקח מן החנווני או מן הנחתום,
שָׁאִין מְעַרְבִין לְאָדָם משלו אֶלָּא מִדְּעָתוֹ לכן
בחנווני או בנחתום, הואיל ולא התכוון לעשותו שליח
אלא לקנות ממנו, ומעות אינן קונות, לא קנו
מעותיו⁷⁰.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שאין
מערבין לאדם אלא מדעתו? בְּעִרוּבֵי תְּחוּמִין לפי
שיש בהם הפסד, שכנגד הארכת תחומו בצד שהניח
את העירוב מתקצר תחומו מן הצד האחר, ושמא אין
נוח לו בזה, אֲבָל בְּעִרוּבֵי חֲצוֹת שבוודאי נוח לו
לאדם לטלטל בחצרו, מְעַרְבִין לְדַעְתּוֹ וְשֵׁלָא
לְדַעְתּוֹ, לְפִי שְׂזִיכִין לְאָדָם שְׁלָא בְּפָנָיו, וְאִין
חֲבִין לְאָדָם שְׁלָא בְּפָנָיו:

פרק שמיני

דיני עירוב תחומין

משנה א

כִּיצַד מְשַׁתְּתֵּפִין בְּתְּחוּמִין - כיצד משתף האחד ב"עירובי תחומין" שלו את
האחרים? מְנִיחַ אֶת הַחֵבֵית המלאה מזון במקום שרוצה לקנות שם שביתה,
וְאָמַר: הֲרֵי זֶה עִירוב לְכָל בְּנֵי עִירֵי הרוצים ללכת לצד זה חוץ לתחום, לְכָל
מִי שִׁילֵךְ למחר בשבת לְבֵית הָאָבֵל לנחם אבלים, או לְבֵית הַמְּשֻׁתָּה לשמח
חתן וכלה, או שאר דברים של מצווה כיוצא בהם, שאין מערבבים עירובי תחומין
אלא לדבר מצווה.

וְכָל מִי שֶׁקִּבַּל עָלָיו מִבְּעוֹד יוֹם לסמוך על עירוב זה, כדי ללכת בשבת חוץ
לתחום - מְתַר לוֹ ללכת. אבל אם קיבל עליו מְשַׁתְּחֵשֵׁךְ - אֲסוּר לוֹ ללכת חוץ
לתחום, שָׁאִין מְעַרְבִין מְשַׁתְּחֵשֵׁךְ:

ביאורים והרחבות

70. גרסינן בגמרא (פא, ב): אמר שמואל: לא שנו (שלא קנה חלקו בעירוב) אלא מעה, אבל
(הנותן) כלי (לנחתום לקנות חלק בכיכר על ידי קנין סודר) קונה (בכך חלק בעירוב). ואמר שמואל:
לא שנו אלא דאמר לו (לחנווני): "זכה לי", אבל אמר: "ערב לי" - שליח שווה (עשאו) וקני
(וקנה).